

Vocational Skill Course (VSC) निवडणूक व्यवस्थापन

- प्रकरण १ : भारतातील निवडणूक प्रक्रिया
 - भारतीय लोकशाहीची वैशिष्ट्ये
 - लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951
 - निवडणूक आयोग : रचना आणि भूमिका
- प्रकरण २ : निवडणूक व्यवस्थापन
 - राजकीय पक्षांसाठी आचारसंहिता
 - निवडणूक धोरणे
 - निवडणूक प्रचाराची साधने आणि तंत्रे

VSC – निवडणूक व्यवस्थापन

अभ्यासक्रमाधारित प्रश्नसंच

भाग अ : वस्तुनिष्ठ प्रश्न

प्रकरण १ : भारतातील निवडणूक प्रक्रिया

1. भारतात कोणत्या प्रकारची शासनव्यवस्था आहे?

- अ) राजेशाही
 - ब) लोकशाही
 - क) हुकूमशाही
 - ड) लष्करी शासन
- उत्तर : ब

2. भारतीय लोकशाहीचे प्रमुख वैशिष्ट्य कोणते?

- अ) सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार
 - ब) वंशपरंपरागत सत्ता
 - क) लष्करी सत्ता
 - ड) एकाधिकारशाही
- उत्तर : अ

3. भारतात मतदानाचा अधिकार कोणत्या तत्वावर आधारित आहे?

- अ) संपत्ती
 - ब) शिक्षण
 - क) सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार
 - ड) जात
- उत्तर : क

4. भारतात लोकसभा निवडणुकीसाठी मतदानाचे किमान वय किती आहे?

- अ) 16 वर्षे
- ब) 18 वर्षे
- क) 21 वर्षे

ड) 25 वर्ष

उत्तर : ब

5. भारताच्या निवडणूक प्रक्रियेचे नियंत्रण कोण करते?

अ) संसद

ब) सर्वोच्च न्यायालय

क) भारताचा निवडणूक आयोग

ड) केंद्र सरकार

उत्तर : क

6. भारतीय निवडणूक आयोगाची तरतूद कोणत्या अनुच्छेदात आहे?

अ) अनुच्छेद 280

ब) अनुच्छेद 324

क) अनुच्छेद 356

ड) अनुच्छेद 370

उत्तर : ब

7. भारताचा निवडणूक आयोग कोणत्या प्रकारची संस्था आहे?

अ) घटनात्मक संस्था

ब) वैधानिक संस्था

क) खासगी संस्था

ड) स्वयंसेवी संस्था

उत्तर : अ

8. निवडणूक आयोगाचे प्रमुख कोण असतात?

अ) मुख्य निवडणूक आयुक्त

ब) राष्ट्रपती

क) पंतप्रधान

ड) गृहमंत्री

उत्तर : अ

9. निवडणूक आयोगाची प्रमुख जबाबदारी कोणती?

अ) निवडणुका आयोजित करणे

ब) कायदे करणे

क) अर्थसंकल्प तयार करणे

ड) न्यायदान करणे

उत्तर : अ

10. भारतातील निवडणुका कोणत्या तत्वावर घेतल्या जातात?

अ) गुप्त मतदान

ब) उघडे मतदान

क) राजकीय नियुक्ती

ड) वंशपरंपरा

उत्तर : अ

11. 'गुप्त मतदान' म्हणजे काय?

अ) मतदाराने कोणाला मतदान केले हे गोपनीय ठेवणे

ब) मतदान न करणे

क) मतपत्रिका सार्वजनिक करणे

ड) उमेदवाराचे नाव गुप्त ठेवणे

उत्तर : अ

12. भारतातील लोकसभा निवडणुकीत कोणती पद्धत वापरली जाते?

अ) प्रथम क्रमांकाचा विजय

ब) प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व

क) एकमताची पद्धत

ड) लॉटरी

उत्तर : अ

13. 'First Past the Post' पद्धतीचा मराठी अर्थ काय?

अ) सर्वाधिक मते मिळवणारा विजयी

ब) सर्वांना समान मते

क) प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व

ड) नियुक्ती पद्धत

उत्तर : अ

14. भारतीय निवडणूक व्यवस्थेतील मतदारसंघ म्हणजे काय?

अ) निवडणुकीसाठी निश्चित केलेला भौगोलिक प्रदेश

ब) राजकीय पक्षाचे कार्यालय

क) संसद भवन

ड) न्यायालय

उत्तर : अ

15. मतदार यादी तयार करण्याचे कार्य कोणत्या प्रक्रियेचा भाग आहे?

अ) निवडणूक प्रक्रिया

ब) न्याय प्रक्रिया

क) अर्थसंकल्प प्रक्रिया

ड) कायदे प्रक्रिया

उत्तर : अ

16. मतदार यादीत कोणाचा समावेश केला जातो?

अ) पात्र मतदारांचा

ब) सर्व नागरिकांचा

क) केवळ उमेदवारांचा

ड) केवळ सरकारी कर्मचाऱ्यांचा

उत्तर : अ

17. निवडणूक प्रक्रियेतील उमेदवारी अर्जाचा उद्देश काय आहे?

अ) उमेदवार म्हणून निवडणूक लढविण्यासाठी अर्ज करणे

ब) मतदार यादी तयार करणे

क) मतदान करणे

ड) निकाल जाहीर करणे

उत्तर : अ

18. निवडणूक प्रक्रियेत उमेदवारी अर्जानंतर कोणती प्रक्रिया होते?

अ) छाननी

ब) निकाल

क) शपथ

ड) अर्थसंकल्प

उत्तर : अ

19. उमेदवारी अर्ज मागे घेण्याची प्रक्रिया कशाशी संबंधित आहे?

अ) निवडणूक

ब) न्यायालय

क) संसद अधिवेशन

ड) अर्थसंकल्प

उत्तर : अ

20. मतदानानंतर कोणती महत्वाची प्रक्रिया केली जाते?

अ) मतमोजणी

ब) उमेदवारी अर्ज

क) प्रचार

ड) मतदार नोंदणी

उत्तर : अ

लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951

21. लोकप्रतिनिधित्व कायदा कोणत्या वर्षी करण्यात आला?

अ) 1947

ब) 1950

क) 1951

ड) 1952

उत्तर : क

22. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 चा इंग्रजी संक्षेप कोणता आहे?

अ) RPA

ब) RTI

क) RBI

ड) RTE

उत्तर : अ

23. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 मुख्यतः कशाशी संबंधित आहे?

अ) निवडणुका

ब) शिक्षण

क) अर्थव्यवस्था

ड) न्यायपालिका

उत्तर : अ

24. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 मध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश आहे?

अ) निवडणूक संचालन

ब) उमेदवारांची पात्रता

क) अपात्रता

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

25. लोकप्रतिनिधित्व कायद्यानुसार उमेदवाराची पात्रता कोणत्या बाबतीत महत्वाची आहे?

- अ) निवडणूक लढविण्यासाठी
- ब) मतदानासाठी
- क) न्यायाधीश होण्यासाठी
- ड) सरकारी नोकरीसाठी

उत्तर : अ

26. निवडणुकीतील गैरप्रकारांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी कोणती बाब महत्वाची आहे?

- अ) निवडणूक कायदा
- ब) राजकीय प्रचार
- क) पक्षसभा
- ड) जनमत

उत्तर : अ

27. निवडणूक कायद्यानुसार काही परिस्थितीत उमेदवाराला काय होऊ शकते?

- अ) अपात्र ठरविले जाऊ शकते
- ब) राष्ट्रपती केले जाऊ शकते
- क) न्यायाधीश केले जाऊ शकते
- ड) मतदार केले जाऊ शकते

उत्तर : अ

28. निवडणुकीतील भ्रष्ट आचरणाला काय म्हणतात?

- अ) भ्रष्ट निवडणूक आचरण
- ब) लोकशाही
- क) जनमत
- ड) प्रतिनिधित्व

उत्तर : अ

29. लोकप्रतिनिधित्व कायद्याचा एक उद्देश कोणता?

- अ) निवडणूक प्रक्रिया नियमन करणे
- ब) न्यायालय चालवणे
- क) अर्थसंकल्प तयार करणे
- ड) प्रशासन चालवणे

उत्तर : अ

30. निवडणूक कायद्याचे पालन करण्याची जबाबदारी कोणाची आहे?

- अ) सर्व संबंधित घटकांची
- ब) केवळ मतदारांची
- क) केवळ उमेदवारांची
- ड) केवळ राजकीय पक्षांची

उत्तर : अ

निवडणूक आयोग : रचना आणि भूमिका

31. निवडणूक आयोगाचे मुख्यालय कुठे आहे?

- अ) मुंबई
 - ब) नवी दिल्ली
 - क) कोलकाता
 - ड) चेन्नई
- उत्तर : ब

32. निवडणूक आयोगाची स्थापना कोणत्या संविधानिक तरतुदीनुसार झाली?

- अ) अनुच्छेद 324
 - ब) अनुच्छेद 21
 - क) अनुच्छेद 32
 - ड) अनुच्छेद 123
- उत्तर : अ

33. निवडणूक आयोगाचे कार्य कोणत्या निवडणुकांशी संबंधित आहे?

- अ) संसद
 - ब) राष्ट्रपती
 - क) उपराष्ट्रपती
 - ड) वरील सर्व
- उत्तर : ड

34. मतदारसंघांची सीमा निश्चित करण्याच्या प्रक्रियेला काय म्हणतात?

- अ) परिसीमन
 - ब) मतमोजणी
 - क) मतदान
 - ड) प्रचार
- उत्तर : अ

35. निवडणूक आयोगाची एक महत्वाची भूमिका कोणती?

- अ) निवडणूक कार्यक्रम जाहीर करणे
 - ब) कायदे मंजूर करणे
 - क) न्यायदान करणे
 - ड) अर्थसंकल्प मांडणे
- उत्तर : अ

36. राजकीय पक्षांना निवडणूक चिन्ह देण्याचे कार्य कोण करते?

- अ) निवडणूक आयोग
 - ब) संसद
 - क) सर्वोच्च न्यायालय
 - ड) राष्ट्रपती
- उत्तर : अ

37. निवडणूक आयोगाचे स्वातंत्र्य का आवश्यक आहे?

- अ) निष्पक्ष निवडणुका घेण्यासाठी
 - ब) पक्षीय प्रचारासाठी
 - क) सरकारचा विस्तार करण्यासाठी
 - ड) संसद विसर्जित करण्यासाठी
- उत्तर : अ

38. निवडणूक आयोगाची निष्पक्षता कोणत्या मूल्याशी संबंधित आहे?

- अ) लोकशाही
- ब) हुक्मशाही
- क) राजशाही
- ड) साम्राज्यवाद

उत्तर : अ

39. निवडणूक आयोग मतदारांना कोणती सुविधा उपलब्ध करून देतो?

- अ) मतदार नोंदणीसंबंधी सुविधा
- ब) सरकारी नोकरी
- क) कर्ज
- ड) शैक्षणिक प्रवेश

उत्तर : अ

40. निवडणूक आयोगाचे प्रमुख उद्दिष्ट कोणते?

- अ) मुक्त, निष्पक्ष व पारदर्शक निवडणुका
- ब) एका पक्षाचा विजय
- क) सरकारला समर्थन
- ड) मतदारसंख्या कमी करणे

उत्तर : अ

प्रकरण २ : निवडणूक व्यवस्थापन

राजकीय पक्षांसाठी आचारसंहिता

41. निवडणूक आचारसंहितेचा मुख्य उद्देश कोणता?

- अ) मुक्त व निष्पक्ष निवडणुका सुनिश्चित करणे
- ब) प्रचार बंद करणे
- क) मतदान बंद करणे
- ड) पक्ष बंद करणे

उत्तर : अ

42. आदर्श आचारसंहिता कोणाच्या निवडणूक प्रक्रियेत महत्त्वाची आहे?

- अ) राजकीय पक्ष व उमेदवार
- ब) फक्त न्यायालय
- क) फक्त मतदार
- ड) फक्त माध्यमे

उत्तर : अ

43. आचारसंहिता लागू झाल्यानंतर राजकीय पक्षांनी काय करणे अपेक्षित आहे?

- अ) नियमांचे पालन
- ब) सरकारी यंत्रणेचा गैरवापर
- क) मतदारांना प्रलोभने

ड) द्वेषपूर्ण प्रचार

उत्तर : अ

44. निवडणूक प्रचारात धर्माच्या नावाचा गैरवापर करणे योग्य आहे का?

अ) नाही

ब) होय

क) नेहमी

ड) केवळ काही पक्षांना

उत्तर : अ

45. मतदारांना पैसे किंवा वस्तूंचे प्रलोभन देणे कशात येते?

अ) निवडणूक गैरप्रकार

ब) लोकशाही मूल्य

क) सामाजिक सेवा

ड) प्रचाराचे योग्य साधन

उत्तर : अ

46. निवडणुकीत सरकारी यंत्रणेचा पक्षीय फायद्यासाठी वापर करणे योग्य आहे का?

अ) नाही

ब) होय

क) नेहमी

ड) केवळ सत्ताधारी पक्षाला

उत्तर : अ

47. आचारसंहितेचा संबंध कशाशी आहे?

अ) निवडणुकीतील नैतिक व शिस्तबद्ध आचरण

ब) शिक्षण

क) अर्थव्यवस्था

ड) न्यायालय

उत्तर : अ

48. निवडणूक प्रचारात वैयक्तिक टीकेऐवजी कशावर भर असावा?

अ) धोरणे व कार्यक्रम

ब) अफवा

क) द्वेष

ड) अपप्रचार

उत्तर : अ

49. निवडणूक आचारसंहिता कोणासाठी महत्वाची आहे?

अ) सर्व राजकीय पक्ष व उमेदवार

ब) केवळ सत्ताधारी पक्ष

क) केवळ विरोधी पक्ष

ड) केवळ मतदार

उत्तर : अ

50. आचारसंहितेचा भंग झाल्यास कोणती संस्था कारवाई करू शकते?

अ) निवडणूक आयोग

ब) राजकीय पक्ष

क) माध्यमे

ड) मतदारसंघ

उत्तर : अ

निवडणूक धोरणे

51. निवडणूक धोरण म्हणजे काय?

अ) निवडणूक जिंकण्यासाठी आखलेली नियोजनबद्ध रणनीती

ब) मतदान प्रक्रिया

क) मतदार यादी

ड) मतमोजणी

उत्तर : अ

52. निवडणूक धोरण तयार करताना कोणता घटक महत्वाचा आहे?

अ) मतदारांचा अभ्यास

ब) उमेदवारांचा अभ्यास

क) मतदारसंघाचा अभ्यास

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

53. मतदारसंघाचा अभ्यास करताना काय पाहिले जाते?

अ) सामाजिक रचना

ब) भौगोलिक परिस्थिती

क) मतदारांचे प्रश्न

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

54. निवडणूक धोरणामध्ये 'लक्ष्य मतदार' म्हणजे काय?

अ) विशिष्ट मतदार समूह

ब) सर्व उमेदवार

क) निवडणूक अधिकारी

ड) माध्यम प्रतिनिधी

उत्तर : अ

55. निवडणूक धोरणामध्ये घोषणापत्राचे महत्त्व काय?

अ) पक्षाची धोरणे व आश्वासने मांडणे

ब) मतदान थांबवणे

क) मतमोजणी करणे

ड) उमेदवारी रद्द करणे

उत्तर : अ

56. निवडणूक धोरणाचा एक महत्वाचा भाग कोणता?

अ) प्रचार नियोजन

ब) मतदान केंद्र बंद करणे

क) मतदार यादी नष्ट करणे

ड) निकाल बदलणे

उत्तर : अ

57. निवडणूक व्यवस्थापनात 'डेटा'चा उपयोग कशासाठी होतो?

अ) मतदार व मतदारसंघाचा अभ्यास

ब) मतपत्रिका नष्ट करण्यासाठी

क) मतदान बंद करण्यासाठी

ड) निकाल लपवण्यासाठी

उत्तर : अ

58. निवडणूक प्रचारात स्थानिक प्रश्नांचे महत्त्व काय आहे?

अ) मतदारांशी संबंधित असल्यामुळे

ब) त्यांचा काही संबंध नसतो

क) केवळ माध्यमांसाठी

ड) केवळ उमेदवारांसाठी

उत्तर : अ

59. निवडणूक व्यवस्थापनात वेळेचे नियोजन का महत्त्वाचे आहे?

अ) प्रचाराच्या विविध टप्प्यांचे योग्य व्यवस्थापन करण्यासाठी

ब) मतदान टाळण्यासाठी

क) मतदार कमी करण्यासाठी

ड) कायदे बदलण्यासाठी

उत्तर : अ

60. निवडणूक धोरणाचे अंतिम उद्दिष्ट काय असते?

अ) प्रभावी व कायदेशीर निवडणूक अभियान

ब) आचारसंहिता भंग

क) मतदारांना फसवणे

ड) हिंसा निर्माण करणे

उत्तर : अ

निवडणूक प्रचाराची साधने आणि तंत्रे

61. निवडणूक प्रचाराचे पारंपरिक साधन कोणते?

अ) सभा

ब) घरभेटी

क) पत्रके

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

62. निवडणूक प्रचारासाठी आधुनिक माध्यम कोणते?

अ) सोशल मीडिया

ब) डिजिटल जाहिरात

क) ऑनलाइन व्हिडिओ

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

63. घरभेट प्रचाराचे प्रमुख वैशिष्ट्य कोणते?

अ) मतदारांशी प्रत्यक्ष संपर्क

ब) केवळ ऑनलाइन संपर्क

क) माध्यमांशी संपर्क

ड) प्रशासनाशी संपर्क

उत्तर : अ

64. निवडणूक सभेचा प्रमुख उद्देश काय?

अ) मतदारांपर्यंत पक्षाचे विचार पोहोचवणे

ब) मतदान बंद करणे

क) मतदार यादी तयार करणे

ड) मतमोजणी करणे

उत्तर : अ

65. पत्रकांचा उपयोग कशासाठी केला जातो?

अ) प्रचार संदेश पोहोचवण्यासाठी

ब) मतदानासाठी

क) मतमोजणीसाठी

ड) मतदार ओळखण्यासाठी

उत्तर : अ

66. सोशल मीडियाचा निवडणूक प्रचारातील प्रमुख फायदा कोणता?

अ) मोठ्या संख्येने लोकांपर्यंत जलद पोहोच

ब) मतदान थांबवणे

क) मतमोजणी करणे

ड) मतदार यादी तयार करणे

उत्तर : अ

67. सोशल मीडिया प्रचारात कोणती बाब महत्वाची आहे?

अ) अचूक माहिती

ब) अफवा

क) खोटी माहिती

ड) अपप्रचार

उत्तर : अ

68. निवडणूक प्रचारात माध्यम व्यवस्थापनाचा उद्देश काय?

अ) प्रचार संदेश प्रभावीपणे जनतेपर्यंत पोहोचवणे

ब) निवडणूक आयोगावर नियंत्रण ठेवणे

क) मतदान थांबवणे

ड) मतमोजणी करणे

उत्तर : अ

69. निवडणूक प्रचारातील 'संदेश' म्हणजे काय?

अ) मतदारांना दिला जाणारा प्रमुख राजकीय संदेश

ब) मतदान केंद्र

क) मतदार यादी

ड) निवडणूक निकाल

उत्तर : अ

70. प्रभावी प्रचार संदेश कसा असावा?

अ) स्पष्ट व समजण्यास सोपा

ब) संदिग्ध

क) खोटा

ड) द्वेषपूर्ण

उत्तर : अ

71. निवडणूक प्रचारात पोस्टरचा उपयोग कशासाठी केला जातो?

अ) जनजागृती व प्रचार

ब) मतमोजणी

क) उमेदवारी

ड) मतदार नोंदणी

उत्तर : अ

72. निवडणूक प्रचारातील घोषवाक्याचे महत्त्व काय?

अ) संदेश लक्षात राहण्यास मदत होते

ब) मतदान रद्द होते

क) उमेदवारी रद्द होते

ड) मतमोजणी होते

उत्तर : अ

73. प्रचारामध्ये मतदारांशी थेट संवाद साधण्याचे एक माध्यम कोणते?

अ) घरभेट

ब) मतमोजणी

क) निवडणूक आयोग

ड) न्यायालय

उत्तर : अ

74. निवडणूक प्रचारातील डिजिटल माध्यमाचे उदाहरण कोणते?

अ) सोशल मीडिया

ब) ई-मेल

क) ऑनलाइन व्हिडिओ

ड) वरील सर्व

उत्तर : ड

75. निवडणूक प्रचारात अफवांचा वापर करणे योग्य आहे का?

अ) नाही

ब) होय

क) नेहमी

ड) काही परिस्थितीत आवश्यक

उत्तर : अ

मिश्रित प्रश्न

76. भारतीय निवडणूक प्रक्रियेचा पाया कोणता आहे?

- अ) लोकशाही
- ब) राजेशाही
- क) हुकूमशाही
- ड) लष्करी शासन

उत्तर : अ

77. निवडणूक आयोगाच्या निष्पक्षतेचा थेट संबंध कशाशी आहे?

- अ) मुक्त व निष्पक्ष निवडणुका
- ब) पक्षीय राजकारण
- क) सरकारी नियंत्रण
- ड) प्रचार

उत्तर : अ

78. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 आणि निवडणूक आयोग यांचा संबंध कशाशी आहे?

- अ) निवडणूक व्यवस्थापन
- ब) शिक्षण
- क) आरोग्य
- ड) अर्थव्यवस्था

उत्तर : अ

79. निवडणूक व्यवस्थापनात आचारसंहितेचे पालन कोणासाठी आवश्यक आहे?

- अ) राजकीय पक्ष व उमेदवार
- ब) केवळ मतदार
- क) केवळ पत्रकार
- ड) केवळ अधिकारी

उत्तर : अ

80. निवडणूक व्यवस्थापनातील सर्वात महत्वाचा घटक कोणता?

- अ) नियोजन
- ब) अफवा
- क) हिंसा
- ड) प्रलोभन

उत्तर : अ

81. निवडणूक प्रचाराचे पारंपरिक व आधुनिक साधनांचे योग्य संयोजन कशासाठी उपयुक्त आहे?

- अ) व्यापक मतदार संपर्कासाठी
- ब) मतदान बंद करण्यासाठी
- क) निवडणूक रद्द करण्यासाठी
- ड) मतमोजणीसाठी

उत्तर : अ

82. मतदारांच्या समस्यांचा अभ्यास कोणत्या प्रक्रियेत महत्वाचा आहे?

- अ) निवडणूक धोरण
- ब) मतमोजणी
- क) उमेदवारी अर्ज

ड) निकाल

उत्तर : अ

83. राजकीय पक्षाचे घोषणापत्र कशाचे प्रतिनिधित्व करते?

अ) पक्षाची धोरणे व कार्यक्रम

ब) मतदार यादी

क) निवडणूक निकाल

ड) न्यायालयीन निर्णय

उत्तर : अ

84. निवडणूक प्रचारात नैतिकतेचे महत्त्व काय आहे?

अ) लोकशाही मूल्यांचे संरक्षण

ब) पक्षीय संघर्ष वाढवणे

क) मतदारांना फसवणे

ड) अफवा पसरवणे

उत्तर : अ

85. निवडणूक व्यवस्थापनातील 'मतदार संपर्क' म्हणजे काय?

अ) मतदारांशी संवाद व संपर्क

ब) मतमोजणी

क) मतदार यादी रद्द करणे

ड) उमेदवारी अर्ज

उत्तर : अ

86. निवडणूक प्रचारात माध्यमांचा प्रभाव कशामुळे वाढला आहे?

अ) डिजिटल तंत्रज्ञानामुळे

ब) मतदान कमी झाल्यामुळे

क) राजकीय पक्ष बंद झाल्यामुळे

ड) निवडणुका कमी झाल्यामुळे

उत्तर : अ

87. निवडणूक व्यवस्थापनात 'टीमवर्क' का आवश्यक आहे?

अ) विविध प्रचार व व्यवस्थापनाची कामे समन्वयाने करण्यासाठी

ब) कायदे टाळण्यासाठी

क) आचारसंहिता मोडण्यासाठी

ड) मतदान बंद करण्यासाठी

उत्तर : अ

88. निवडणूक प्रचारातील 'जनसंपर्क' म्हणजे काय?

अ) जनतेशी संबंध प्रस्थापित करणे

ब) मतमोजणी

क) उमेदवारी रद्द करणे

ड) मतदार यादी तयार करणे

उत्तर : अ

89. निवडणूक व्यवस्थापनात पारदर्शकता का आवश्यक आहे?

अ) जनतेचा विश्वास वाढवण्यासाठी

ब) अफवा वाढवण्यासाठी

क) गैरप्रकार करण्यासाठी

ड) निकाल लपवण्यासाठी

उत्तर : अ

90. निवडणूक व्यवस्थापनातील नैतिक प्रचाराचे वैशिष्ट्य कोणते?

अ) तथ्याधारित व सभ्य प्रचार

ब) द्वेषपूर्ण भाषण

क) खोटी माहिती

ड) वैयक्तिक बदनामी

उत्तर : अ

91. निवडणूक प्रक्रियेत मतदार शिक्षणाचे महत्त्व काय आहे?

अ) मतदारांना त्यांच्या अधिकार व जबाबदाऱ्यांची माहिती मिळते

ब) मतदान कमी होते

क) प्रचार बंद होतो

ड) निवडणूक रद्द होते

उत्तर : अ

92. निवडणूक आयोगाचा 'निरीक्षक' कोणत्या कामासाठी महत्त्वाचा असतो?

अ) निवडणूक प्रक्रियेवर देखरेख

ब) प्रचार करणे

क) पक्षाचे नेतृत्व करणे

ड) उमेदवारी देणे

उत्तर : अ

93. निवडणूक प्रचारातील घरभेटीचा प्रमुख फायदा कोणता?

अ) वैयक्तिक संवाद

ब) मोठा खर्च

क) मतमोजणी

ड) कायदे तयार करणे

उत्तर : अ

94. निवडणूक प्रचारातील डिजिटल माध्यमाचा संभाव्य धोका कोणता?

अ) चुकीची माहिती/अप्रचार

ब) जलद संपर्क

क) व्यापक पोहोच

ड) संवाद

उत्तर : अ

95. निवडणूक व्यवस्थापनात मतदारसंघनिहाय नियोजन का केले जाते?

अ) स्थानिक परिस्थितीनुसार रणनीती आखण्यासाठी

ब) मतदान रद्द करण्यासाठी

क) कायदे बदलण्यासाठी

ड) न्यायदानासाठी

उत्तर : अ

96. निवडणूक प्रचारातील स्वयंसेवकांचे कार्य कोणते असू शकते?

अ) जनसंपर्क व प्रचार व्यवस्थापन

ब) मतमोजणीचा अंतिम निर्णय

क) निवडणूक निकाल जाहीर करणे

ड) कायदे करणे

उत्तर : अ

97. निवडणूक व्यवस्थापनात 'संसाधन व्यवस्थापन' म्हणजे काय?

अ) उपलब्ध मनुष्यबळ, वेळ व साधनांचा योग्य वापर

ब) मतदार कमी करणे

क) मतदान बंद करणे

ड) प्रचार बंद करणे

उत्तर : अ

98. निवडणूक व्यवस्थापनातील प्रभावी नेतृत्वाचा परिणाम काय होतो?

अ) संघटित व नियोजनबद्ध प्रचार

ब) गोंधळ

क) गैरप्रकार

ड) आचारसंहिता भंग

उत्तर : अ

99. निवडणूक प्रक्रियेचे अंतिम उद्दिष्ट कोणते?

अ) लोकांच्या इच्छेनुसार प्रतिनिधी निवडणे

ब) राजकीय पक्ष बंद करणे

क) मतदान कमी करणे

ड) न्यायालय चालवणे

उत्तर : अ

100. निवडणूक व्यवस्थापनाचा व्यापक उद्देश कोणता?

अ) मुक्त, निष्पक्ष, पारदर्शक आणि प्रभावी निवडणूक प्रक्रिया

ब) एका पक्षाचा विजय निश्चित करणे

क) मतदारांवर दबाव आणणे

ड) प्रचारातील गैरप्रकार वाढवणे

उत्तर : अ

भाग ब : लघुतरी प्रश्न

1. भारतीय लोकशाहीची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये लिहा.
2. सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार म्हणजे काय?
3. गुप्त मतदान म्हणजे काय?
4. निवडणूक आयोग म्हणजे काय?
5. अनुच्छेद 324 चे महत्त्व काय?
6. मुख्य निवडणूक आयुक्त म्हणजे कोण?
7. परिसीमन म्हणजे काय?
8. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 म्हणजे काय?
9. निवडणूक आचारसंहिता म्हणजे काय?
10. निवडणूक धोरण म्हणजे काय?
11. निवडणूक प्रचार म्हणजे काय?
12. घोषणापत्र म्हणजे काय?

13. जनसंपर्क म्हणजे काय?
 14. घरभेट प्रचार म्हणजे काय?
 15. डिजिटल प्रचार म्हणजे काय?
 16. सोशल मीडिया प्रचाराची दोन साधने लिहा.
 17. मतदार शिक्षण म्हणजे काय?
 18. निवडणूक व्यवस्थापन म्हणजे काय?
 19. निवडणूक प्रचारातील नैतिकतेचे महत्त्व काय?
 20. निवडणूक प्रचारातील कोणतेही चार साधने लिहा.
-

भाग क : लघुतरी प्रश्न

1. भारतीय लोकशाहीची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 2. भारतातील निवडणूक प्रक्रियेचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.
 3. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 चे महत्त्व स्पष्ट करा.
 4. निवडणूक आयोगाची रचना स्पष्ट करा.
 5. निवडणूक आयोगाची प्रमुख कार्ये स्पष्ट करा.
 6. निवडणूक आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
 7. निवडणूक आचारसंहितेची आवश्यकता स्पष्ट करा.
 8. राजकीय पक्षांसाठी आचारसंहितेतील प्रमुख तरतुदी स्पष्ट करा.
 9. निवडणूक धोरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 10. निवडणूक धोरण ठरविताना कोणत्या बाबींचा विचार केला जातो?
 11. मतदारसंघाच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 12. निवडणूक प्रचाराच्या पारंपरिक साधनांची माहिती द्या.
 13. निवडणूक प्रचारातील आधुनिक साधने स्पष्ट करा.
 14. सोशल मीडिया निवडणूक प्रचाराचे साधन म्हणून स्पष्ट करा.
 15. निवडणूक प्रचारातील जनसंपर्काचे महत्त्व स्पष्ट करा.
-

भाग ड : दीर्घोत्तरी प्रश्न

प्रकरण १

1. भारतीय लोकशाहीची प्रमुख वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
2. भारतातील निवडणूक प्रक्रियेचे विविध टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.
3. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 चे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
4. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 मधील निवडणूक पात्रता व अपात्रतेच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
5. भारतीय निवडणूक आयोगाची रचना, अधिकार व कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
6. भारतीय निवडणूक प्रक्रियेत निवडणूक आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रकरण २

7. निवडणूक आचारसंहितेचा अर्थ, उद्दिष्टे व महत्त्व स्पष्ट करा.

8. राजकीय पक्ष आणि उमेदवारांसाठी निवडणूक आचारसंहितेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
9. निवडणूक धोरणाचा अर्थ स्पष्ट करून प्रभावी निवडणूक धोरण तयार करण्यासाठी आवश्यक घटक स्पष्ट करा.
10. निवडणूक प्रचाराची पारंपरिक व आधुनिक साधने सविस्तर स्पष्ट करा.
11. सोशल मीडिया हे आधुनिक निवडणूक प्रचाराचे प्रभावी साधन म्हणून स्पष्ट करा.
12. निवडणूक प्रचारातील जनसंपर्क, सभा, घरभेटी आणि माध्यमांचा वापर स्पष्ट करा.
13. निवडणूक व्यवस्थापनातील नियोजन, मनुष्यबळ, संसाधने आणि वेळ व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
14. निवडणूक व्यवस्थापनात नैतिकता आणि पारदर्शकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

परीक्षेसाठी अत्यंत महत्वाचे 10 प्रश्न

1. भारतीय लोकशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
2. भारतातील निवडणूक प्रक्रियेचे टप्पे स्पष्ट करा.
3. लोकप्रतिनिधित्व कायदा, 1951 चे महत्त्व स्पष्ट करा.
4. निवडणूक आयोगाची रचना व भूमिका स्पष्ट करा.
5. निवडणूक आयोगाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
6. निवडणूक आचारसंहितेची संकल्पना व महत्त्व स्पष्ट करा.
7. निवडणूक धोरण म्हणजे काय? प्रभावी निवडणूक धोरणाचे घटक स्पष्ट करा.
8. निवडणूक प्रचाराची विविध साधने स्पष्ट करा.
9. सोशल मीडिया आणि डिजिटल माध्यमांचा निवडणूक प्रचारातील वापर स्पष्ट करा.
10. “मुक्त, निष्पक्ष, पारदर्शक आणि नैतिक निवडणुका ही लोकशाहीची मूलभूत गरज आहे.” या विधानाच्या संदर्भात निवडणूक व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.